

Samisk kultur

Samisk kultur – urfolkskultur

Troms har en stor samisk befolkning. Troms fylkeskommunes politikk for samisk kultur er utformet i et nært samarbeid med Sametinget, nedfelt i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Troms fylkeskommune. Samarbeidsavtalen er likevel ikke utfyllende for kulturområdet.

Fylkesrådet vil legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle samisk språk, kultur, samfunnsliv og næringer i Troms. Samtidig er samisk kultur en del av fylkets felles kultur, samisk kultur skal derfor også være en naturlig og integrert del av det kulturtilbudet som tilbys gjennom kulturinstitusjoner som fylkeskommunen er eier av eller gir tilskudd til.

Fylkesrådet vil rullere Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse i 2005, og tar sikte på å gi tilbud i samisk kulturkompetanse for fylkeskommunalt ansatte, dette gjelder også lærere, og til alle elever i de videregående skolene .

Fylkesrådet vil videreutvikle satsingen på kompetanse

Fylkesrådet vil opprettholde og utvikle ordningen med støtte til sameforeningene i Troms.

Samisk kunst og kulturformidling

Festivalene bidrar til å skape identitet og kulturelle løft med forankring i lokalsamfunnet, noe som er særlig tydelig for de samiske festivalene Riddu Riđđu og Márkomeannu. Disse festivalenes tyngde, gjennomslagskraft og oppslutning skaper ringvirkninger også utenfor det kulturelle nedslagsfeltet. Riddu Riđđu er en festival av nasjonal og internasjonal betydning, dette må gjenspeiles i tilskuddsnivå. Riddu Riđđu, med sin lokalisering på Ája Samisk Senter, har potensial til å bli et kompetansesenter for formidling av urfolkskultur. Fylkesrådet vil fortsatt jobbe for å få Riddu Riđđu på statsbud-

sjettet. Fylkesrådet forutsetter at festivaler som mottar fylkeskommunale tilskudd, også tar et ansvar for samisk kulturformidling innen aktuelle temaer.

Musikk i Troms vil fortsatt utvikle sin satsing på samisk musikk- og kulturformidling gjennom landsdelsmusikerordningen og skolekonsertene.

Fylkesrådet vil se på mulighetene for å bidra til formidling av muntlig samisk fortellertradisjon.

Samisk kultur er en integrert del av Den kulturelle skolesekken i Troms innen alle kunst- og kulturuttrykk.

Samiske språk- og kultursentre

Troms fylkeskommune har hatt en aktiv rolle i oppbygging av samiske språk- og kultursentre i Troms. Det er i 2005 etablert en fast grunntilskuddsordning som omfatter Ája Samisk Senter, Várdobáiki samisk senter (språk- og kultursenter), Samisk hus på Senja, stiftelsen Lásságámmi Nils Aslak Valkeapääs minne og språksentrene i Kåfjord og Ullsfjord.

Fylkesrådet vil fortløpende vurdere bevilgningsnivået i samråd med Sameetinget, og vurdere om nye tiltak skal inngå i den faste ordningen. Fylkeskommunen kan også gi prosjektmidler, RUP-midlene vil her være sentrale. Etter fylkesrådets mening ligger det en utfordring i å skape næringsvirksomhet tilknyttet de samiske språk- og kultursentrene.

Ája Samisk Senter

I statsbudsjettet for 2005 varsler Kultur- og kirkedepartementet at full utbygging av Ája Samisk Senter i tråd med utbyggingsplanene, jf. vedtak i Sametinget, fylkeskommunen og kommunen, vil få statlig investeringstilskudd i 2006 og 2007. Når hovedutbyggingen er ferdig, skal bygget etter planen romme museum, bibliotek, duodjiavdeling og oppgradert kultursal med amfi. Biblioteket skal ha en regional samisk bibliotekfunksjon. Delutbygging med lokaler for samisk språksenter, Sametinget og regional samisk bibliotekjeneste ferdigstilles sommeren 2005 og er i sin helhet finansiert av Troms fylkeskommune, Kåfjord kommune og Sametinget, og med låneopptak for Ája Samisk Senter.

Vardobaiki i Skånland/Evenes, nybygg til eksisterende samisk senter er listeført i statsbudsjettet for 2005 (KKD) over kulturbygg som vil kunne få bevilgning etter 2006. Det er ikke avklart hvor mye fylkeskommunen skal bidra med. Fylkesrådet vil følge opp saken.

Regional samisk bibliotektjeneste

Troms fylkeskommune vil etablere en regional samisk bibliotektjeneste lokalisert til Ája Samisk Senter når delutbyggingen er ferdigstilt sommeren 2005. Etableringen betinger et nært samarbeid med Kåfjord kommune, Sametinget og Ája Samisk Senter. Den regionale tjenesten skal bidra til økt kompetanse og synliggjøring av det samiske i folkebibliotekene og i skolene i regionen. Den regionale tjenesten vil gjøre det mulig å etablere et nettverk mellom folkebibliotekene i regionen med hensyn til samisk bibliotektjeneste. Tjenesten vil også få ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle nettstedet Kildeveileder i samisk bibliotektjeneste som i dag ivaretas av fylkesbiblioteket.

Fylkesrådet vil arbeide for å utvide denne bibliotektjenesten gjennom et samarbeid med Sametinget og Kåfjord kommune i tilknytning til full utbygging av Ája Samisk Senter, i tråd med utviklet plangrunnlag.

Den samiske bokbussen i Kåfjord vil bli et viktig verktøy i formidlingsarbeidet til den regionale bibliotektjenesten. Bussen har allerede utvidet sitt tjenestetilbud til deler av nabokommunene. Det er behov for ytterligere økning av driftstilskudd for å kunne dekke hele tjenesteområdet.

Bok- og kulturbussen i Sør-Troms skal også ivareta det samiske i sørfylket. Fylkesrådet vil se på mulighetene for at bussen kan dekke deler av nordre Nordland, gjennom et utvidet samarbeid med Sametinget og eventuelt Nordland fylkeskommune.

Samisk kulturarv

Det finnes ingen samiske museer tilknyttet Sametingets museumsforvaltning i Troms. Fylkesrådet forutsetter at alle museene i Troms som mottar fylkeskommunale driftstilskudd tar et ansvar for den samiske kulturen både innenfor sitt geografiske område og i forhold til de tematiske områdene museene har et regionalt ansvar for. Når det gjelder samisk båttradisjon, forutsetter Fylkesrådet at Nordnorsk Fartøyvernssenter i Gratangen (NNFB) tar et landsdelsansvar. NNFB mottar tilskudd fra Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner i tilknytning til den nordnorske kulturavtalen.

Når det gjelder museumsdrift ved Ája Samisk Senter, har Nord-Troms museum i dag egen avdeling på Ája Samisk Senter, med konservatorstilling med spesialkompetanse på samisk kulturhistorie. Etter fylkesrådets mening kan et museum ved Ája finne sin løsning enten organisatorisk tilknyttet Nord-Troms museum eller som egen enhet tilknyttet Sametingets museumsforvaltning. Det kan også tenkes løsninger som ivaretar ulike hensyn. Organisatorisk tilknytning er ikke avgjørende for regional medfinansiering. For alle driftstilskudd tas det forbehold om budsjettvedtak. Fokuset bør være på utvikling av et innhold som kompletterer og utvider eksisterende tilbud i Troms og Sápmi.

Som følge av ny museumsutredning i regi av Sametinget i 2005, hvor fylkeskommunen vil delta, vil samiske museumsutfordringer i sørfylket søkes avklart. Fylkesrådet vil eventuelt komme tilbake til dette.

Samiske stedsnavn er en viktig del av kulturarven i Troms. Fylkesrådet vil se på mulighetene for utvikling av lokale samiske stedsnavnprosjekter i samarbeid med kommunene.

Samisk idrett – en viktig kulturbærer

Idrett og friluftsliv har alltid vært sentralt i den samiske kulturen. Den organiserte idretten er imidlertid relativt ny i samisk sammenheng, i dag representert ved Samenes Norske idrettsforbund, Samiid Valastallanlihttu – Norga, SVLN, som er medlem av Samenes Idrettsforbund (Norge, Sverige og Finland). Samisk idrett omfatter i dag både tradisjonelle idrettsgrener og særskilte samiske grener som lassokasting og reinkappkjøring. Det er viktig at samiske miljøer i fylket får muligheten til å ivareta den kulturtradisjonen idrett representerer i samiske miljøer. Idrettsaktivitet i samisk regi bidrar til å bevare samisk kultur, språk og identitet, noe som ikke minst er viktig i forhold til barn og unge. Samisk idrett bidrar også til styrking av kontakten over landegrensene.

Fra 2005 går en øremerket andel av de sentrale spillemidlene til samisk idrett via Sametinget. Fylkesrådet vil se på muligheten for å bidra med grunn- og aktivitetsstøtte til samiske idrettslag. Fylkesrådet vil følge opp samarbeidet med Samenes norske idrettsforbund om utvikling av samisk idrett i Troms.

Folkehelse

Troms er fyrtårn for folkehelse, og Fylkestinget har bedt om at det må tas hensyn til hva fornoringsprosessen har gjort med livsvilkårene til den samiske befolkningen i Troms.

Fylkesrådet følger dette opp blant annet ved at samiske språksentre i Troms skal inngå i folkehelsenettverkene, ved at det skal tilbys kompetansehevingstiltak i samisk språk, kultur og historie, og ved at Senter for Samisk Helseforskning i Karasjok under Institutt for Samfunnsmedisin ved Universitetet i Tromsø inngår i det regionale samarbeidsforumet. Fyrtårnskommunene som er med i folkehelsesatsingen prioriterer selv områder det skal jobbes med. I tråd med samarbeidsavtalen med Sametinget oppfordres kommunene til å ta tak i dette området.

Samiske kunstnere

Fylkesrådet har de siste årene gitt driftstilskudd til Samisk kunstnersenter i Karasjok. Fylkesrådet vil ta initiativ til å innlemme Samisk kunstnersenter i den nordnorske kulturavtalen ved neste revisjon. Fylkesrådet håper at Lásságámmi kan utvikles til et levende senter med gjesteatelier for unge samiske kunstnere, eller andre kunstnere som vil utvikle seg i Nils Aslak Valkeapääs ånd, eller som ønsker å forske i Valkeapääs kunstunivers. Fylkesrådet forutsetter at Nordnorsk Kunstmuseum, som er statlig eid og finansiert, også tar et ansvar for å formidle samisk kunst, og at de nordnorske kulturinstitusjonene som mottar fylkeskommunalt driftstilskudd benytter samiske kunstnere i sin virksomhet.

Kulturminnevern og samisk historie

Den regionale kulturminneforvaltningen er delt tematisk mellom Sametinget og fylkeskommunene, slik at Sametinget har ansvar for samiske kulturminner, mens fylkeskommunene skal ivareta de øvrige kulturminneinteressene. Sametinget og fylkeskommunene har til dels et overlappende ansvar for kulturminner fra de eldste periodene, noe som krever en utstrakt samhandling.

Troms fylkeskommune har et godt samarbeid med Sametinget i det daglige forvaltningsarbeidet. I tråd med samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og Sametinget vil Sametinget og fylkeskommunen vurdere en eventuell geografisk fordeling av ansvar for fornminner og myndighet etter kulturminneloven. I tillegg blir det lagt vekt på samordning av saksbehandling og befaringer, slik at kommuner og tiltakshavere skal oppleve kulturminneforvaltningen i fylket som mest mulig enhetlig. Dette gir også en effektiviseringsgevinst i forvaltningsarbeidet.